משנה · אחרונים · עיקר תוספות יום טוב · סדר טהרות

עיקר תוספות יום טוב על משנה פרה

משולם בן יואל כץ, רבי יום טוב ליפמן הלר הלוי

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

עיקר תוספות יום טוב על משנה פרה

משולם בן יואל כץ, רבי יום טוב ליפמן הלר הלוי

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/עיקר-תוספות-יום-טוב-על-משנה-פרה/
הקובץ נוצר ב־21 בנובמבר 2026 מגרסה 202611200317-v39 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 5
משנה א 5
משנה ב 5
משנה ג 5
משנה ד 5
פרק ב 6
משנה א 6
משנה ב 6
משנה ג 6
משנה ד 6
משנה ה 6
פרק ג 7
משנה א 7
משנה ב 7
משנה ג 7
משנה ד 8
משנה ה 8
משנה ו 8
משנה ז 8
משנה ח 9
משנה ט 9
משנה י 9
משנה יא 9
פרק ד 10
משנה א 10
משנה ב 10
משנה ג 10
משנה ד 10
פרק ה 11
משנה א 11
משנה ג 11
משנה ד 11
משנה ה 12
משנה ו 12
משנה ח 12
משנה ט 12
פרק ו 13
משנה א 13
משנה ג 13
משנה ה 13
פרק ז 13
משנה א 13
משנה ב 13
משנה ג 13
משנה ה 14
משנה ו 14
משנה ח 14
משנה ט 14
משנה יב 14
פרק ח 14
משנה א 14
משנה ב 14
משנה ג 15
משנה ז 15
משנה ח 15
משנה ט 15
משנה י 15
משנה יא 15
פרק ט 15
משנה א 15
משנה ג 16
משנה ד 16

משנה ה 16
משנה ו 16
משנה ז 16
משנה ח 16
משנה ט 16
פרק י 17
משנה א 17
משנה ב 17
משנה ג 17
משנה ה 17
משנה ו 17
פרק יא 17
משנה א 17
משנה ג 18
משנה ד 18
משנה ה 18
משנה ו 18
משנה ז 18
משנה ח 19
משנה ט 19
פרק יב 19
משנה א 19
משנה ב 19
משנה ג 19
משנה ד 20
משנה ה 20
משנה ו 20
משנה ז 20
משנה ח 20
משנה ט 20
משנה י 20
משנה יא 21

פרק א

משנה א

א **שְׁתַּיִם**. נִרְאֶה דִּלְמַעוֹטֵי נַמִּי טְפֵי. אַף עַל גַּב דְּכָל שֶׁכֵּן דְּהַוְיָא פָּרָה, מִכָּל מָקוֹם פּוֹסֵל שְׁמָא תַּשְׁחִיר. אֶלָּא דְּקָשֶׁה הָא דְּמַכְשִׁיר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּרֵישׁ פֶּרֶק ב' מְעֻבֶּרֶת, הָא בַּת שְׁתַּיִם לֹא יָלְדָה. וְשֶׁמָּא דִּיעֲבַד קָאָמַר דִּכְשֵׁרָה. הָרַ"שׁ:

משנה ב

ב **וַחֲכָמִים אוֹמְרִים אַף בְּנֵי שָׁלֹשׁ**. וְנוּסְחָא אַחֲרִינָא לֹא גָּרַס אַף. וְהָרַ"שׁ הוֹכִיחַ דְּזוֹ הַגִּרְסָא עִקָּרִית, וְדַחֲכָמִים וְרַבִּי מֵאִיר אֵינָם מוֹדִים לְרַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי. וּמַהֲרַ"ם כָּתַב דְּאֵין צָרִיךְ לִמְחֹק, דְּהָא דְּמַכְשֵׁרֵי רַבָּנָן וְרַבִּי מֵאִיר בְּבֶן שְׁתַּיִם, הַיְנוּ דַּוְקָא גַּבֵּי לְוִיִּם, דְּרַבָּנָן סָבְרֵי אַהֲנֵי שֵׁנִי לְאַכְשׁוֹרֵי בֶּן שְׁתַּיִם, וּפֵר לְאַכְשׁוֹרֵי אַף בְּבֶן שָׁלֹשׁ, דְּכָל פֵּר בֶּן בָּקָר שָׁלֹשׁ וְתוּ לֹא, לֹא פָּחוֹת וְלֹא יוֹתֵר, וְשָׁאנֵי הָכָא דִּכְתִיב שֵׁנִי. וְרַבִּי מֵאִיר סָבַר פֵּר בֶּן בָּקָר בְּלֹא שֵׁנִי דַּוְקָא בֶּן שָׁלֹשׁ אַרְבַּע חֲמֵשׁ וְלֹא בֶן שְׁתַּיִם. וְרַבִּי יוֹסֵי סָבַר דְּכָל הֵיכָא דִּכְתִיב פָּרִים, בְּנֵי שְׁתַּיִם, דְּגָמְרִינַן מִלְּוִיִּם. וּמִדְּבָרֵי הָרַמְבַּ"ם נִרְאֶה, דְּלָרַבָּנָן בֶּן שְׁתַּיִם נַמִּי כָּשֵׁר:

ג **מִפְּנֵי**. וּבְסוֹף פֶּרֶק ז' דִּבְכוֹרוֹת מְמַעֲטִים זָקֵן מִקְּרָא. יֵשׁ לוֹמַר הַיְנוּ מְרֻבֶּה בְּשָׁנִים עַד שֶׁתַּשׁ כֹּחוֹ, וְהָכָא אֶפִּלּוּ אֵינוֹ בָּא בַיָּמִים וְזָקֵן בְּשָׁנִים. וְהַקָּרְבָּן אַהֲרֹן פֵּרֵשׁ, דְּרַבִּי מֵאִיר מִדְּאוֹרַיְתָא קָאָמַר שֶׁאֵין מְבִיאִין כּוּ', כְּלוֹמַר לְמִצְוָה אָמְרָה הַתּוֹרָה וְלֹא לְעַכֵּב. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

ד **הַכָּבוּד**. אֲבָל בְּפָרָה שֶׁכָּל מַעֲשֶׂיהָ בַּחוּץ לֹא שַׁיָּךְ הַאי טַעֲמָא:

משנה ג

ה דִּכְתִיב בֶּן שְׁנָתוֹ. גְּמָרָא:

ו בָּרַ"שׁ לֵיתְנְהוּ לְאַרְבַּע תֵּבוֹת אֵלּוּ. וְזֶה יוֹתֵר נָכוֹן, דְּהָא שְׁתֵּי שָׁנִים לֹא בָעִינַן שְׁלֵמִים. וְזֶה שֶׁסִּיֵּם הָרַ"שׁ מִשָּׁנָה שְׁנִיָּה שֶׁלּוֹ וְלֹא שֶׁל מִנְיַן עוֹלָם. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

ז כְּלוֹמַר שְׁלֵמִים. וּלְכָךְ לֹא נֶחְשַׁב אַיִל עַד יוֹם שְׁלֹשִׁים וְאֶחָד:

ח **וְלֹא כוּ'**. אִם הָיָה מְחֻיָּב אַיִל אוֹ כֶּבֶשׂ לְבַד. רַשְׁ"י:

משנה ד

ט **וְאֶשֶׁם כוּ'**. הֵם כְּבָשִׂים. הָרַמְבַּ"ם:

י **מִיּוֹם שְׁלֹשִׁים וְהָלְאָה**. מִדִּכְתִיב וְהָלְאָה יֵרָצֶה. וּמִיהוּ הָא דְּאוֹקְמוּהוּ אַשְׁלֹשִׁים סְבָרָא בְּעָלְמָא הוּא. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

יא אִי נַמִּי, שֶׁמָּא לֹא יִמְצְאוּ כָּל כָּךְ טְלָאִים לְפִי הַצֹּרֶךְ, אוֹקְמוּהָ אַדִּין תּוֹרָה. אִי נַמִּי, מִשּׁוּם שֶׁזְּמַנּוֹ בָּהוּל. מַהֲרַ"ם. וְזֶה לְשׁוֹן הָרַמְבַּ"ם, בִּבְכוֹר כְּתִיב בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי תִּתְּנוּ לִי, וּמַעֲשֶׂר וּפֶסַח נִשְׁתַּוּוּ עִמּוֹ בְּמַתַּן דָּמִים:

פרק ב

משנה א

א וְהָרַאֲב"ד כְּתַב, שֶׁרַבִּי אֱלִיעֶזֶר מוֹדֶה שֶׁאִם עָלָה עָלֶיהָ זָכָר שֶׁפְּסוּלָה. שֶׁהַמְעֻבֶּרֶת תּוֹבַעַת זָכָר הִיא, וּצְרִיכָה הִיא. אֲבָל עָלָה עָלֶיהָ שֶׁלֹּא בִשְׁעַת תְּבִיעָה, צַעַר הוּא לָהּ וּמַשָּׂא. וַחֲכָמִים פּוֹסְלִין מְעֻבֶּרֶת מִשּׁוּם חֲשָׁשׁ דְּשֶׁלֹּא לִרְצוֹנָהּ:

ב וּפְסוּלָה אֲפִלּוּ לְמַאן דְּאָמַר קָדְשֵׁי בֶדֶק הַבַּיִת הִיא. הָר"שׁ:

משנה ב

ג **יָגֹד**. כְּשֶׁהַשַּׁחֲרוּת אֵינוֹ מַגִּיעַ לַזְּכרוּת וְהֵינוּ עֶצֶם הַתָּחוּב בְּתוֹךְ הַקֶּרֶנַיִם. וְכֵן בְּתוֹךְ הַטְּלָפַיִם, דְּזוֹ הִיא כַּף הָרֶגֶל. וְיֵשׁ בַּחֹד שֶׁל קֶרֶן כְּשִׁתִּים וְשָׁלֹשׁ אֶצְבָּעוֹת שֶׁאֵין זְכרוּת הָעֶצֶם מַגִּיעַ שָׁם. רַשׁ"י], דְּאִי מַגִּיעַ יַעֲשֶׂנָּה בַעַל מוּם אִם יַחְתּוֹךְ שָׁם, גְּמָרָא:

ד שֶׁמַּאֲמַר הָאֵל, תְּמִימָה, הוֹדִיעָנוּ שֶׁעִנְיָנוֹ שְׁלֵמוּת הָאָדָם. הָרַמְבַּ"ם. וְעַיֵּן בְּהָרַ"ב מִשְׁנָה ה':

משנה ג

ה **לַבָּיִת**. וְרַבָּנָן, כֵּיוָן דְּקָדְשֵׁי בֶדֶק הַבַּיִת הִיא וּלְקִיחָתָהּ מִתְּרוּמַת הַלִּשְׁכָּה, בָּאָה לַבַּיִת הִיא. כָּךְ נִרְאֶה לִי:

ו אִם כֵּן מַה תַּלְמוּד לוֹמַר עֹל, עֹל פּוֹסֵל בֵּין בִּשְׁעַת עֲבוֹדָה וּבֵין שֶׁלֹּא בִשְׁעַת עֲבוֹדָה, שְׁאָר עֲבוֹדוֹת אֵין פּוֹסְלוֹת אֶלָּא בִשְׁעַת עֲבוֹדָה, כְּלוֹמַר שֶׁעֲבוֹדָה זוֹ לְצֹרֶךְ הִיא וְלֹא בְאַקְרַאי כו'. גְּמָרָא:

משנה ד

ז **פְּסוּלָה**. דְּנִיחָא לֵיהּ וְהַוְיָא שְׁעַת עֲבוֹדָה. אִי נַמִּי, מַה שֶׁהַזָּכָר מְשַׁמֵּשׁ בָּהּ חֲשִׁיב עֲבוֹדָה. תּוֹסָפוֹת:

משנה ה

ח **אֲפִלּוּ אַרְבַּע כו'**. וְלָאו דַּוְקָא. וְאֶלָּא מִיהַת הַרְבֵּה מְאֹד לֹא סְבִירָא לֵיהּ לְרַבִּי עֲקִיבָא. וּפָלֵיג רַבִּי אֱלִיעֶזֶר וְאָמַר אֲפִלּוּ חֲמִשִּׁים:

ט **יִתְלֹשׁ**. מִפְּנֵי מַרְאִית הָעַיִן. כֶּסֶף מִשְׁנֶה:

י **שְׁתֵּי כו'**. וְהֵן בְּתוֹךְ גֻּמָּא אֶחָת. הָרַאֲב"ד:

יא דְּקָדְשֵׁי בֶדֶק הַבַּיִת לֹא מִתַּסְרֵי בְּגִזָּה אֶלָּא מִדְּרַבָּנָן, וּבַפָּרָה לֹא נָזוּר מִשּׁוּם דְּלֹא שְׁכִיחָא. אִי נַמִּי, דַּהֲוֵי דָּבָר שֶׁאֵין מִתְכַּוְּוִן. גְּמָרָא:

פרק ג

משנה א

א לְשׁוֹן רַשִׁ"י, דְּחַטָּאת נִקְרֶאת, שֶׁנֶּאֱמַר לְמֵי נִדָּה חַטָּאת הִיא, וּשְׁאָר חַטָּאוֹת טְעוּנוֹת צְפוֹן הַמִּזְבֵּחַ, וּבִפְּרָה כְתִיב בָּהּ נֹכַח פְּנֵי אֹהֶל מוֹעֵד, שֶׁעוֹמֵד בְּהַר הַמִּשְׁחָה וּמִתְכַּוֵּן וְרוֹאֶה פְּתִיחוֹ שֶׁל הֵיכָל שֶׁהוּא בְּכֹתֶל מִזְרָחִי. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

ב לַדַּעַת שֶׁהַפָּרַשׁ לְעֲבוֹדַת פָּרָה הַקְּרוּיָה חַטָּאת וּטְעוּנָה מִזְרָח, וְיֶשׁ לֵב לִהְיוֹת זָרִיז בְּמַעֲשֶׂיהָ וְסֵדֶר עֲבוֹדָתָהּ. רַשִׁ"י:

ג אֲבָל בִּשְׁעַת קִדּוּשׁ מְקַדְּשִׁים בְּכָל הַכֵּלִים. תּוֹסָפוֹת. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

ד בִּשְׁמִירַת טָהֳרָתָהּ. רַשִׁ"י:

ה הָרַמְבַּ"ם. וְנִרְאֶה לִי דְּהֻצְרְכוּ לָזֶה מִדְּתָנַן לְקַמָּן מִשְׁנָה ה' לֹא מָצְאוּ מִשֶּׁבַע, וּמֵהֵיכָא תֵּיתֵי שֶׁהָיוּ צְרִיכִין לְשֶׁבַע, דְּהָא לֹא תָּנַן אֶלָּא מִכָּל חַטָּאוֹת שֶׁהָיוּ שָׁם, אֶלָּא וַדַּאי פֵּרוּשׁוֹ דְּבַר יוֹם בְּיוֹמוֹ מֵחַטָּאת אַחֶרֶת, אִם כֵּן צְרִיכִין שֶׁיִּהְיוּ שֶׁבַע:

ו דִּכְתִיב וְחִטְּאוֹ בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי, וְלֵיכָּא לְמֵימַר דְּאַהַזָּאָה קָאֵי, דְּהָא כְּבָר כְּתִיב וְהִזָּה, וְאִי לְאַשְׁמְעִינַן דְּהַזָּאָה בְּזְמַנָּהּ מִצְוָה לִיהַדֵּר נַמִּי הַזָּאָה דְּשִׁלִּישִׁי, אֶלָּא עַל כָּרְחָךְ מִשּׁוּם וְרָחַץ דְּתֵכֶף לְהַזָּאָה טְבִילָה, וּשְׁמַע מִנַּהּ טְבִילָה בְּזְמַנָּהּ מִצְוָה. רַשִׁ"י:

ז מַסְקִינַן בַּגְּמָרָא דְּמַפְרִישִׁין אוֹתוֹ בָּרְבִיעִי בְּשַׁבָּת כִּי הֵיכִי דְּלִתְרְמֵי רְבִיעִי שֶׁלּוֹ בְּשַׁבָּת:

משנה ב

ח אַף שֶׁהָיוּ טְמֵאוֹת בְּנִדָּה וְיוֹלֶדֶת לֹא הָיוּ חוֹשְׁשִׁין לְשָׁמְרָן אֶלָּא מִטֻּמְאַת מֵת דְּבָעֵי הַזָּאָה וּמִטֻּמְאָה הַיּוֹצֵאת מִגּוּפָן. וְקָשֶׁה, הָא סוֹף סוֹף בְּשִׁעַת קִדּוּשׁ בָּעִינַן אִישׁ. וְיֵשׁ לוֹמַר, דְּמַה שֶּׁיָּכוֹל לְתַקֵּן מִתְקָנִים, דְּכֻלֵּהּ מִלְּתָא בְּעָלְמָא הִיא. תּוֹסָפוֹת. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

ט וּבַעַל חַי חוֹצֵץ. וְאַף דַּהֲוֵי אֹהֶל זָרוּק, מִכָּל מָקוֹם הָכָא גַּלֵּי קְרָא דַּהֲוֵי אֹהֶל, כְּדִכְתִיב וּבַעֲצָמוֹת וּגִידִים תְּשֻׂכְּכֵנִי [אִיּוֹב י], וְכָל שֶׁכֵּן בְּהֵמָה שֶׁכְּרֵסָהּ לְמַטָּה כְּעֵין אֹהֶל. וּדְלָתוֹת אֵיכָא לְמַאן דְּאָמַר בַּתּוֹסֶפְתָּא שֶׁלֹּא הָיוּ מְבִיאִין. תּוֹסָפוֹת. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

י וְרַבִּי יוֹסֵי חוֹשֵׁשׁ אֲפִלּוּ בְתוֹךְ הַנָּהָר. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

משנה ג

יא שֶׁל אֶבֶן. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

יב הָרַ"שׁ. וְיָרְדוּ דְּתָנַן בָּרַיְשָׁא, הַיְנוּ קֹדֶם שֶׁעָלוּ מִן הַגּוֹלָה. וְזֶה דַּחַק. וְהָרַמְבַּ"ם לֹא כָּתַב שֶׁיִּפְלוּ עַל הַשָּׁוְורִים, וְזֶה לְשׁוֹנוֹ, וְיִפֹּל לְפָנָיו וְיִקָּחֵהוּ וַיַּשְׁלִיכֵהוּ בַּמַּיִם, וְזֶה כֻּלּוֹ לְבַל יִגַּע בְּאֵפֶר הַפָּרָה כוּ'. וְרָצָה לוֹמַר שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁזֶּה הָאֵפֶר צָרִיךְ שֶׁיִּקָּחֵהוּ בְיָדוֹ, הִנֵּה תִּקְּנוּ מַה שֶּׁיְּכוֹלִים לְתַקֵּן שֶׁלֹּא יִגַּע בִּשְׂאָר הָאֵפֶר:

יג שֶׁהַכְּתָלִים לֹא הֶחֱרִיב נְבוּכַדְנֶצַּר וְשָׁם הָיָה מֻנָּח הָאֵפֶר צָבוּר בְּקִלּוּלִים כִּדְאִיתָא בַּתּוֹסֶפְתָּא. הָרַ"שׁ. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

יד **שֶׁיִּרָאֶה כוּ'**. דִּגְזֵרָה שָׁוָה גָּמְרִינַן אֵפֶר פָּרָה מֵעֲפַר סוֹטָה. רַשׁ"י:

משנה ד

טו **עַל גַּבֵּי כוּ'**. וְדָמֵי לְמַטְבִּילִין מִגַּב לְגַב דְּפֶרֶק ב' דְּבֵיצָה. הָרַ"שׁ וְהָרַ"ם:

טז **לְהַזּוֹת**. קְצָתָם עַל קְצָתָם. הָרַמְבַּ"ם:

יז וְאַף דְּטָבַל לְמַגַּע נִדַּת אִמּוֹ, אֲפִלּוּ הָכִי צָרִיךְ טְבִילָה. וְהֶעֱרֵב שֶׁמֶשׁ לֹא בָעֵי, דְּכָל מַעֲשֶׂיהָ בְּטָבוּלֵי יוֹם. הָרַ"שׁ:

משנה ה

יח **מִשֶּׁבַע**. כִּי הֵיכִי דְּתָנַן לְעֵיל וּמַזִּין עָלָיו כָּל שִׁבְעָה וְלָאו דַּוְקָא, כְּמוֹ שֶׁכָּתַב הָרַ"ב, הָכִי נַמִּי תָּנֵי נַמִּי הָכָא מִשֶּׁבַע וְלָאו דַּוְקָא:

משנה ו

יט **הַמִּשְׁחָה**. מְקוֹם שְׁרֵפָתָהּ:

כ וְאִי מִשּׁוּם מְסַעֲדֶיהָ, נַמִּי לֹא הָיוּ צְרִיכִים לְכֻבֶּשׁ, דְּאִי נַמִּי נִטְמְאוּ לֹא אִכְפַּת לָן, שֶׁלֹּא הָיוּ עוֹסְקִים עִם הַפָּרָה אֶלָּא מַחַיִּים לַהֲבִיאָהּ לְהַר הַמִּשְׁחָה:

משנה ז

כא וְאִצְטְרִיךְ לְטַעַם שֶׁלֹּא יֹאמְרוּ וְלֹא דַיִּק נַמִּי אוֹתָהּ כְּמוֹ רַבִּי יוֹסֵי, דְּהַאי תַּנָּא קַמָּא רַבִּי שִׁמְעוֹן הוּא דְּדָרֵישׁ טַעֲמֵיהּ דִּקְרָא. וְנַפְקָא מִנַּהּ, דְּאַפִּיק חֲמוֹר בַּהֲדָהּ, לְתַנָּא קַמָּא שָׁרֵי, לְרַבִּי יוֹסֵי אָסוּר. גְּמָרָא. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

כב **לֹא כוּ'**. כְּלוֹמַר אֵינָךְ צָרִיךְ לוֹמַר מִשּׁוּם וְשָׁחַט אוֹתָהּ, אֶלָּא בְּהוֹצָאַת גּוּפָהּ כְּתִיב כוּ'. מַהֲרַ"ם:

כג **בְּרַגְלֵיהֶם**. מִשּׁוּם חִבּוּב מִצְוָה:

כד דְּאִלּוּ בְּטָמְאָה דְּאוֹרַיְתָא לֹא הָיוּ מְזַלְזְלִין כְּלָל הַאי. וְקָשֶׁה, מַה מּוֹעִיל זֶה לְהוֹצִיא מִצְּדוֹקִים, הֲרֵי בְּגִדֵי כוּ' הָוֵי מִדְּרַבָּנָן וְהֵם אֵינָם מַאֲמִינִים בָּזֶה, וְיֵשׁ לוֹמַר, דְּמִכָּל מָקוֹם הָיוּ מַרְאִין שֶׁאֵין חוֹשְׁשִׁים לַדְּרָשָׁה שֶׁלָּהֶם. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

כה וְקָשֶׁה, דַּהֲרֵי נִמְצָא בַּכָּתוּב גַּם כֵּן וְרָחַץ בַּמַּיִם וְטָהֵר, וְהַהוּא לְמַעֲשֶׂה. וְעוֹד, בְּתִגְלַחַת רֹאשׁוֹנָה כְּתִיב גַּם כֵּן וְטָהֵר, וְאֵינוֹ אֶלָּא לְשׁוּב לְמַחֲנֶה. וְאוּלַי דְּהֵם מַצְרִיכִים בְּכֻלָּם הֶעֱרֵב שֶׁמֶשׁ. וּלְמַדִּין מִבָּא הַשֶּׁמֶשׁ. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

משנה ח

כו **אֶחָת.** לְפִי שֶׁשָּׁוֶה בַּהַפְרָשָׁה כְּמוֹ כֹּהֵן גָּדוֹל בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים, לְכָךְ אָמְרוּ לוֹ טְבֹל אַחַת, אַף דְּהָתָם חָמֵשׁ טְבִילוֹת:

כז **חֲלָקָה.** וְלֹא יֻתְּנָה כֵּן בְּמִינֵי הָאֶרֶז, לְפִי שֶׁהוּא חֶלֶק. הָרַמְבַּ"ם:

משנה ט

כח וּלְפִי זֶה כָּל חֶבֶל כָּשֵׁר הוֹאִיל וְאֵינוֹ אָרוּג. וְהָרַ"שׁ וְהַתּוֹסָפוֹת פֵּרְשׁוּ, לְפִי שֶׁהוּא מִמִּין שֶׁאֵינוֹ מְקַבֵּל טֻמְאָה:

כט **לַמַּעֲרָב.** כְּמוֹ פַּר שֶׁל יוֹם הַכִּפּוּרִים, אַף דְּלֹא שַׁיָּךְ כָּאן הַטַּעַם דְּהָתָם, דְּהָא אֵין כָּאן מִזְבֵּחַ:

ל הוּא מֵהָרַ"ם, וְשָׁם מְבֹאָר דְּיָמִין מֵאֶצְבַּע יָדְעִינַן, דִּסְתָם אֶצְבַּע אֵינוֹ אֶלָּא שֶׁל יָמִין, וְשֶׁיִּהְיֶה בָּאֶצְבַּע הַסָּמוּךְ לַגּוּדָל דָּיֵק לַהּ מֵאֶצְבָּעוֹ. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

לא וּתְמַהֲנִי, דְּאֹהֶל מוֹעֵד בְּכָל מָקוֹם הַמְכֻוָּן הַהֵיכָל. וְתוּ, בְּפֶרֶק ב' דְּמִדּוֹת מִשְׁנָה ד' אִיתָא וּמִתְכַּוֵּן וְרוֹאֶה פְּתְחוֹ שֶׁל הֵיכָל, וְלֹא הִזְכִּיר קֹדֶשׁ הַקָּדָשִׁים:

לב בְּסִפְרִי, מִדָּמָהּ שֶׁבַע פְּעָמִים, מַגִּיד שֶׁחוֹזֵר לַדָּם שֶׁבַע פְּעָמִים:

משנה י

לג הָרַ"שׁ קִצֵּר. וְהָרַמְבַּ"ם כָּתַב עוֹד, דְּמֵאֵל תּוֹךְ לְמַדְנוּ שֶׁיִּשְׁלַךְ בְּקֶרְבָּהּ בְּעֵת הַבְּקִיעָה. וְעַכְשָׁיו שְׁתַּיִם זוּ שָׁמַעְנוּ, הַבְּקוּעַ וְשֶׁיֵּצֵת הָאוּר בְּרֶבָּהּ. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

לד נִרְאֶה לִי מִדִּכְתִיב וְהִשְׁלִיךְ, וּסְתָם הַשְׁלָכָה מֵרָחוֹק הִיא:

משנה יא

לה **אֶבֶן.** אֲשֶׁר לֹא יְקַבְּלוּ טֻמְאָה, לְתוֹסֶפֶת הַשְּׁמִירָה. הָרַמְבַּ"ם:

לו **מַנִּיחִין אוֹתוֹ.** עַד שֶׁיֵּעָשֶׂה מִקְצָתוֹ אֵפֶר, כְּדֵי לְקַיֵּם מִצְוַת שְׂרֵפָה דִּכְתִיב אֶת עֹרָהּ וְגוֹ'. אֲבָל עֶצֶם לֹא כְתִיב, הִלְכָּךְ כּוֹתְשִׁים אוֹתוֹ עִם הַשְּׁאָר אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא נַעֲשָׂה אֵפֶר. אֲבָל בִּפְנֵי עַצְמוֹ בִּלֹּא אֵפֶר, פָּסוּל לְקִדּוּשׁ. מַהֲרַ"ם:

לז נִרְאֶה לִי מִשּׁוּם דְּמִפְּנֵי קְדֻשָּׁתָם נִזְהֲרוּ מִטֻּמְאַת מֵת, מַה שֶּׁאֵין כֵּן יִשְׂרָאֵל, נָקֵט אֶצְלָן לְשׁוֹן מְקֻדָּשִׁין וְלֹא מְזִין. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

לח **הַמִּשְׁמָרוֹת.** הָעֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה מְקוֹמוֹת אֲשֶׁר הָיוּ בָהֶן הַמִּשְׁמָרוֹת. הָרַמְבַּ"ם. וְחוּץ לָעֲזָרָה הָיוּ. וְכֵן תִּרְגֵּם יוֹנָתָן, וַחֲדָא מַפְלַג לְכָל מַטְרַת לֵיוָאֵי. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

פרק ד

משנה א

א וְלֹא יָדַעְתִּי מָקוֹם לְדִיּוּק זֶה, דְּהָא בְּקִדּוּשׁ פָּנִים תָּנֵי נַמִּי שֶׁלֹּא רְחוּץ, וְדִינוֹ נַמִּי הוּא פְּלוּגְתָּא דְּאָמוֹרָאֵי בַּגְּמָרָא, וְאִי אִיתָא לְדִיּוּקֵיהּ אַמַּאי לֹא אוֹתְבֵיהּ לְמַאן דְּפָלֵיג וְלִסַּיַּע לְמַאן דְּסָבִירָא לֵיהּ הָכִי. אֶלָּא, לְאו דִּיּוּקָא הוּא כְּלָל, וּמִכָּל מָקוֹם דִּינוֹ דְּפַסַק אֶמֶת. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

ב **פְּסוּלָה**. דִּכְתִיב הַכֹּהֵן, בְּכִהוּנוֹ. סִפְרִי. הַר"שׁ:

ג שֶׁל כֹּהֵן הֶדְיוֹט:

משנה ב

ד בִּזְבָחִים דַּף קי"ג יָלְפִינַן לֵיהּ. וְקָשֶׁה, הָא אָנַן בִּשְׂרֵפָה קָיְמִינַן, וַהֲוָה לֵיהּ לְפָרֵשׁ וְאִם שְׂרָפָהּ, דְּהָכִי נַמִּי יָלְפִינַן הָתָם:

ה **כְּשֶׁשָּׂרָה**. דַּוְקָא אִם כֹּהֵן אַחֵר חָזַר וְהִזָּה, אֲבָל הַכֹּהֵן הַשּׁוֹרֵף פְּסָלָהּ מֵחֲמַת מְלָאכָה שֶׁאֵינָהּ צְרִיכָה בִּשְׁעַת שְׂרֵפָתָהּ. הַר"שׁ בְּשֵׁם הַתּוֹסָפְתָּא:

משנה ג

ו כְּגוֹן שׁוֹחֵט עַל מְנָת לְהַזּוֹת לְמָחָר, דְּמֵעֲבוֹדָה לַעֲבוֹדָה לֹא שָׁמַעְנוּ. דְּאִי בַּהַזָּאָה גּוּפָא הָא תָּנֵי לְעֵיל רֵישׁ פִּרְקִין:

משנה ד

ז וְכִבּוּס בְּגָדִים דִּכְתִיב גַּבֵּי אוֹסֵף, דְּרִישׁ לֵיהּ בְּסִפְרִי:

ח וְהָלֹא דִּין הוּא, אִם פּוֹסֶלֶת בִּשְׁחִיטָה לֹא תִּפְסֹל בִּשְׂרֵפָה, אֶלָּא לְמַד שֶׁפּוֹסֶלֶת בָּהּ עַד שֶׁתֵּעָשֶׂה אֵפֶר. סִפְרִי. הַר"שׁ. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

ט וַאֲפִלּוּ יֶשְׁנָהּ לִשְׁחִיטָה מִתְּחִלָּה וְעַד סוֹף לֹא אָמְרִינַן שֶׁקֹּדֶם הַפְּסוּל מְטַמְּאָה בְּגָדִים, דְּהָא דְּיֶשְׁנָהּ כוּ' הַיְנוּ בִּשְׁחִיטָה כְּשֵׁרָה. גְּמָרָא:

י **חֲמָרָהּ**. שֶׁמַּחְמִיר לְפָסְלָהּ בִּמְלָאכָה מֵקֵל בְּטֻמְאַת בְּגָדִים. מַהַר"ם:

יא וְתֵימָה, תֵּפּוּק לֵיהּ דְּקָדְשֵׁי בֶדֶק הַבַּיִת הִיא דְּמוֹעָלִין בָּהֶן. וְיֵשׁ לוֹמַר דְּאִצְטְרִיךְ לְמוֹעֵל אַחַר מוֹעֵל דְּאֵינוֹ אֶלָּא בְּקָדְשֵׁי מִזְבֵּחַ. תּוֹסָפוֹת. וְלִי נִרְאֶה דְּחַטָּאת אִצְטְרִיךְ לִשְׁאָר דְּרָשׁוֹת, אֶלָּא מִדְּהִיא לְמַעוֹטֵי אֶפְרָהּ, קָאָמַר נַמִּי דְּבִכְלַל חַטָּאת שֶׁיִּהְיוּ מוֹעָלִין, וְהִיא לְמַעוֹטֵי אֶפְרָהּ:

יב וְתֵימָה, תֵּפּוּק לֵיהּ דְּאֵפֶר הֶקְדֵּשׁ מֵתֶר. יֵשׁ לוֹמַר דְּשָׁאנֵי הָכָא דְּכָל מִצְוָתָהּ לִשְׂרֵפָה עוֹמֵד. אִי נַמִּי דְּטַעֲמָא דְּמֵתֶר דְּאֵין לְךָ דָּבָר שֶׁנַּעֲשֵׂית מִצְוָתוֹ וּמוֹעָלִין בּוֹ, אֲבָל הָכָא אַכַּתִּי לֹא אִתְעֲבִיד. תּוֹסָפוֹת:

יג וְכָל הַכָּשֵׁר לַאֲסִיפָה כָּשֵׁר לְקִדּוּשׁ, כְּמוֹ שֶׁכָּתַב הָרַ"ב בְּפֶרֶק ה' מִשְׁנָה ד'. וּפֵרֵשׁ רַשְׁ"י, שֶׁאַחַר אֲסִיפָה כְּתִיב וְלָקְחוּ, אוֹתָם שֶׁנֶּאֶמְרוּ בַּאֲסִיפָה. וּמְלוּי נַמִּי כְּתִיב בְּהַאי קְרָא, וְנָתַן עָלָיו מַיִם חַיִּים אֶל כֶּלִי, שֶׁיִּתֵּן מַיִם תְּחִלָּה וְהַיְנוּ הַמְּלוּי:

יד וְזֶה לְשׁוֹן הָרַמְבַּ"ם, אִם הִשְׁלִיךְ הָאֵפֶר כּוּ' לֹא יִפָּסֵל בַּעֲשִׂירִית מְלֹאכָה וְלֹא בְּשָׁעַת הַזָּאָה:

פרק ה

משנה א

א **טוֹבֵל וְלָן**. וּבְלָן וְאַחַר כָּךְ טָבַל, וַאֲפִלּוּ הִנִּיחַ שׁוֹמֵר כְּשֶׁהָלַךְ לִטְבֹּל, פְּלִיגִי בַּתּוֹסְפְתָּא. הָרַ"שׁ:

ב הָרַ"שׁ. וְקָשָׁה, דְּהִתְחִיל בְּיַיִן וְשָׁמֶן וְסִיֵּם בְּשִׁרְפַת פָּרָה וְנֶאֱמְנוּת דִּלְחַטָּאת. וְיֵשׁ לוֹמַר, כְּיַיִן דְּטָהֳרַת טְמֵא מֵת נִתְלִין בְּאֵפֶר פָּרָה. כְּשֶׁלֹּא נַאֲמִינֵהוּ עַל טָהֳרַת יַיִן וְשָׁמֶן, כְּשֵׁם שֶׁיִּבְנֶה לְעַצְמוֹ בָּמָה וְיָבִיא עָלֶיהָ יַיִן וְשֶׁמֶן, כָּךְ יַעֲשֶׂה פָּרָה לְעַצְמוֹ כְּדֵי שֶׁתְּהֵא הַטָּהֳרָה בְּיָדוֹ. וּשְׁאָר טָהֳרוֹת כְּבָר הֵם בְּיָדוֹ בִּטְבִילָה. וְהָכִי נַמִּי מְצֹרָע בְּצִפֳּרִים. וּמִכָּל מָקוֹם הָוָה לֵיהּ לְהָבִיא מִן הַמִּשְׁנָה שֶׁשָּׁנִינוּ בְּהֶדְיָא בְּמִשְׁנָה ה' פֶּרֶק ה' דְּאָהֳלוֹת שֶׁהַכֹּל נֶאֱמָנִין עַל הַחַטָּאת. וְכֵן כָּתַב הָרַמְבַּ"ם:

ג כְּדֶרֶךְ שֶׁעוֹשִׂים כְּשֶׁסּוֹתְמִין הַתַּנּוּר. מַהֲרַ"ם:

ד וְאַף עַל גַּב דְּתַנָּא קַמָּא נַמִּי לֹא אָמַר אֶלָּא פּוֹתֵחַ כּוּ', אֶלָּא הוֹאִיל וְתַנָּא קַמָּא לָאו בְּהָכִי מַיְירִי לֵיכָּא לְמֵימַר דְּאֵין הֲלָכָה כְּמוֹתוֹ דְּהָא יֵשׁ לוֹמַר דְּלָאו דַּוְקָא פּוֹתֵחַ קָאָמַר, דְּאִי נַמִּי פָּתָחוֹ בְּעֵם הָאָרֶץ נַמִּי שָׁרֵי. וּבַתּוֹסְפְתָּא מוּכָח דְּהָכִי פֵּרוּשׁוֹ, פּוֹתֵחַ הָעֵם הָאָרֶץ וְחָבֵר נוֹטֵל. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

משנה ג

ה וְלֹא מִפְּנֵי הַצְּדוֹקִים הָיְתָה. כִּדְמוּכָח בְּמַתְנִיתִין דִּלְקַמָּן. וְהָרַמְבַּ"ם פֵּרֵשׁ בְּדֶרֶךְ אַחֵר. וְנִרְאֶה נַמִּי דְּלֹא נָקַט טְבִילָה אֶלָּא מִשּׁוּם סֵיפָא דְּנִטְמֵאת. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

ו וְאִם כֵּן דִּבְרֵי רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ הֵן, וַהֲוָה לֵיהּ לְמֵימַר בֵּין כָּךְ וּבֵין כָּךְ לֹא יְקַדֵּשׁ, דְּהָא אַתַּנָּא קַמָּא קַאֵי דְּמַיְירֵי בִּתְחִלַּת הַקִּדּוּשׁ. וְהָרַ"שׁ לֹא כָּתַב אֶלָּא, וַאֲתָאן לְתַנָּא קַמָּא. וְכֵן כָּתַב הָרַמְבַּ"ם, וְכָתַב הַטַּעַם לְבַל יִתְעָרֵב בָּהֶן הַמַּיִם שֶׁיָּצְאוּ מִמֶּנָּה, וּכְלוֹמַר, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בִּתְחִלַּת הַקִּדּוּשׁ אֵין כָּאן עֵרוּב, שֶׁרוֹאִין הַמַּיִם הַבְּלוּעִים שֶׁמִּתְקַדְּשִׁים גַּם כֵּן. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

משנה ד

ז וּכְשֶׁהוֹצִיא כָּל הַמֹּחַ שֶׁבָּהּ:

ח אֵין צָרִיךְ לְאֵפֶר חַטָּאת כְּלֵי אֲבָנִים אַחַר שֶׁעָבַר עֲשִׂיָתָהּ, שֶׁאֵין לָחוּשׁ עוֹד לְשֶׁיְּזָלְזְלוּ בָהּ. תּוֹסָפוֹת:

ט פֵּרוּשׁ, אַף עַל פִּי שֶׁלְּחַטָּאת עֲשָׂאוּהָ כִּטְמֵא מֵת לְטַמֵּא אָדָם, כֵּיוָן דְּגַם לְקַדֵּשׁ אֵין בּוֹ הֶעֲרֵב שֶׁמֶשׁ, אֵין הַצְּדוּקִים מַרְגִּישִׁים בְּכָךְ, דְּהָנֵי חֲמֵרוֹת מִדְּרַבָּנָן הֵם, וְהַרְגָּשָׁתָן תִּהְיֶה בְּמַה שֶׁאָנוּ מְטַמְּאִים בְּמָקוֹם אַחֵר עַד שֶׁיַּעֲרִיב שִׁמְשׁוֹ. כוּ':

י **הַכֹּל כּוּ'**. לְרַבִּי יְהוּדָה לַאֲתוֹיֵי קָטָן, וּלְרַבָּנָן לַאֲתוֹיֵי אִשָּׁה. גְּמָרָא:

יא וְלֵיכָּא לְמִדְרַשׁ אִפְּכָא, אִישׁ וְלֹא אִשָּׁה, טָהוֹר וַאֲפִלּוּ קָטָן, דְּאָמַר בְּיוֹמָא דַּף מ"ג, דְּכָל הַפָּרָשָׁה כֻּלָּהּ מַשְׁמַע מִקְרָא זֶה מוֹצִיא מִיַּד מַשְׁמַע מִקְרָא שֶׁלְּפָנָיו. רַשׁ"י. וּלְהֵכִי דָּרְשִׁינַן לְהַכְשִׁיר הַזָּר לְהוֹצִיא מִמַּשְׁמַע שֶׁלְּפָנָיו דְּדָוְקָא כֹּהֵן:

יב אֲבָל חֵרֵשׁ וְשׁוֹטֶה לֹא אָתוּ לְכְלַל דַּעַת. תּוֹסָפוֹת. וְעַיֵּן תּוֹסָפוֹת יוֹם טוֹב:

יג וְאַף דְּכָל הַתּוֹרָה בִּלְשׁוֹן זָכָר נֶאֱמְרָה וַאֲפִלּוּ הָכִי לֹא מְמַעֲטִינַן אִשָּׁה, שְׁאנֵי הָכָא מִדְּשַׁנֵּי בְּדִבּוּרֵיהּ וְלָקְחוּ וַהֲדַר וְנָתַן לְשׁוֹן יָחִיד, שְׁמַע מִנַּהּ כוּ'. תּוֹסָפוֹת:

יד **וּבְאַנְדְּרוֹגִינוֹס**. וּבְטֻמְטוּם אֲפִלּוּ תַּנָּא קַמָּא פּוֹסֵל, דְּסָפֵק עָרֵל הוּא, וְשֵׁיֵר נַמִּי עָרֵל וְטָמֵא. וְעַיֵּן תּוֹסָפוֹת יוֹם טוֹב:

משנה ה

טו שֶׁהָיָה בַדִּין לְלָמְדוֹ בַּמֶּה מָצִינוּ מִסּוֹטָה, שֶׁאֵינוֹ אֶלָּא בִכְלֵי חֶרֶס, תַּלְמוּד לוֹמַר כּוּ'. סִפְרִי:

טז **וּבִסְפִינָה כּוּ'**. קָמַשְׁמַע לָן אַף דְּאֵינָהּ כְּלִי לְקַבֵּל טֻמְאָה. אִי נַמִּי, אַף דְּאָמַר לְקַמָּן פֶּרֶק ט' מִשְׁנָה ו' מֵי חַטָּאת כּוּ' לֹא יַעֲבְרֵם בַּנָּהָר וּבַסְּפִינָה. מַהַר"ם:

יז **אֶלָּא כֵּלִים**. כְּלוֹמַר, וְלֹא שִׁבְרֵי כֵּלִים:

יח וְכָאן נִרְאֶה לִי דְּמִסְתָּרֵךְ סְרִיךְ מִלִּישְׁנָא דְּפֶרֶק ח' דִּכְלִים מִשְׁנָה ג' עַיֵּן שָׁם:

משנה ו

יט **הַתַּרְנְגֹלֶת**. לְמַעוֹטֵי בֵּיצַת נַעֲמִית דְּתָנֵי בַּתּוֹסְפְתָּא דִּכְשֵׁרָה וַאֲפִלּוּ אֵינָהּ מְצֻפָּה. וְכֵן פָּסַק הָרַמְבַּ"ם. וְעַיֵּן תּוֹסָפוֹת יוֹם טוֹב:

משנה ח

כ זֶהוּ הַהֶפְרֵשׁ בֵּין אֶבֶן וּבֵין סֶלַע. וּמִיהוּ נִרְאֶה דְּהָכָא נַמִּי אֲפִלּוּ חִבְּרָהּ בְּסִיד:

משנה ט

כא וְקָשֶׁה, כֵּיוָן שֶׁנִּסְדְּקָה לֹא הָוֵי כְּלִי כְּלָל. וְצָרִיךְ לוֹמַר דְּהָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן, שֶׁאֵין מַיִם נוֹזְלִים מֵהַסֶּדֶק מִפְּנֵי שֶׁחִבְּרָם בְּטִיט, וְהָוֵי לֵיהּ כְּלִי לְעִנְיָן זֶה אֲבָל לֹא לְעִנְיַן מַה שֶּׁבַּסֶּדֶק:

פרק ו

משנה א

א **פָּסוּל**. וּמַיְרֵי שֶׁמַּעֲצָמוֹ חוֹזֵר וְשׁוֹתֵת מִיָּדוֹ לַשֹּׁקֶת. דְּאִי מִכֹּחוֹ נִתְּזוּ, כָּשֵׁר. הָרַ"שׁ:

ב **נָפַל כּוּ'**. הָא הִפִּילוֹ הוּא, כָּשֵׁר, דִּנְתִינָה עַל יְדֵי דָּבָר אַחֵר שְׁמָהּ נְתִינָה. הָרַ"שׁ:

ג הָיְנוּ שְׁפוֹפֶרֶת עִם הָאֵפֶר. דְּבָאֵפֶר לֹא שַׁיְּךְ זְקִיפָה, אֶלָּא אַשְׁפּוֹפֶרֶת קָאֵי וּבְלֹא כִּסּוּי, וּמְשׁוּם הָכִי פָּסוּל. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

משנה ג

ד וְהָא דִּלְעֵיל בִּשְׁתֵּי שְׁקָתוֹת צְרִיכִים כִּשְׁפוֹפֶרֶת הַנּוֹד, כְּמוֹ עֵרוּב מְקֻוָּאוֹת, דְּשָׁאנֵי כְּלִי בְתוֹךְ כְּלִי שֶׁמִּתְחַבֵּר בְּחִבּוּר מֻעָט:

ה רַשְׁ"י. וְלִדְבָרָיו מַיְרֵי בְּמִלּוּי, וּבְמִשְׁנָה תָּנֵי הַמְקַדֵּשׁ. וְהָרַ"שׁ פֵּרֵשׁ, דְּיִזַּלֵּף הַיְנוּ שֶׁמַּזֶּה:

משנה ה

ו וְלֹא דָּמֵי לְמַיִם שֶׁהִמְשִׁיךְ מִן הַמַּעְיָן לְחָבִית בַּעֲלֵי קָנִים, דְּגַת וְגֶבִים לָאו כֵּלִים נִינְהוּ וַאֲפִלּוּ קֹדֶם שֶׁהִפְסִיקָן:

פרק ז

משנה א

א **אַחֲרוֹן**. [וְהוּא הַדִּין] כְּשֶׁלֹּא עָשָׂה כְּמוֹ שֶׁנִּמְלַךְ וְלֹא עָרַן לְכְלִי אֶחָד. וְלֹא קָתָנֵי וְנִמְלַךְ אֶלָּא לוֹמַר שֶׁאִם יִרְצֶה לְמָלֵךְ לֹא יוֹעִיל לוֹ אֲבָל יַנִּיחֵם כָּךְ וְיִהְיֶה הָאַחֲרוֹן כָּשֵׁר:

ב וּבְעִנְיָן אַחֵר אִי אֶפְשָׁר. הָרַ"שׁ:

ג **רִאשׁוֹן**. בֵּין שֶׁהִשְׁלִיכָהּ בָּחָבִית שֶׁמִּלֹּא רִאשׁוֹנָה אוֹ בַאֲחֵרוֹנָה. הָרַמְבַּ"ם:

משנה ב

ד **לוֹ וּלְאַחֵר**. פְּרוּשׁ, כְּאַחַת. הָרַ"שׁ:

ה **בֵּין לְאַחֵר**. מַה שֶּׁאֵין כֵּן בַּקִּדּוּשׁ, כֵּיוָן שֶׁאֵין בּוֹ שָׂכָר וְלֹא טוֹבַת הֲנָאָה וְהַמַּיִם שֶׁל אַחֵר הֵם אֵינָם נִפְסָלִים בְּמִלַּאכְתּוֹ, אֲבָל בַּמִּלּוּי יֵשׁ בּוֹ שָׂכָר אוֹ טוֹבַת הֲנָאָה וְכִמְמַלֵּא לְעַצְמוֹ דָּמֵי. הָרַאֲבַ"ד:

משנה ג

ו הָרַ"שׁ. וּלְאִי נַמִּי לֹא סָלְקָא הָא דְּכָתַב לְעֵיל דְּשָׁמָא הַמְּלָאכָה כּוּ' דִּלְאִי נַמִּי וַדַּאי קָדְמָה בָּעִינַן. וְכֵן נִרְאֶה דַּעַת הָרַמְבַּ"ם בְּפֵרוּשׁוֹ. וְכֵן כָּתַב הַכֶּסֶף מִשְׁנֶה שֶׁהָרַמְבַּ"ם לֹא תָלָה הַטַּעַם בְּשָׁמָא, כִּי הַתְחָלַת הַהִשְׁתַּדְּלוּת וַדַּאי יִהְיֶה קֹדֶם וּמֵאָז חָשׁוּב מְלָאכָה:

משנה ה

ז וּתְמֵהַנִי, לְמַאי אִצְטְרִיךְ לוֹמַר שְׁמִירָה מֵעֲלָה, הָא לְאַחֲרָיו לְאו שְׁמִירָה כְּלָל הִיא אֶלָּא אִם כֵּן יֵשׁ גַּם כֵּן לְפָנָיו דְּהוֹאִיל כוּ', כְּמוֹ שֶׁמַּסִּיק הָרַ"ב. וְהָרַ"שׁ שֶׁכָּתַב שְׁמִירָה מֵעֲלָה כָּתַב דְּלְאַחֲרָיו נַמִּי שְׁמִירָה הִיא, אֶלָּא דִּלְכַתְּחִלָּה הֵיכָא שֶׁאֶפְשָׁר בָּעִינַן שְׁמִירָה מֵעֲלָה, וּבַסֵּיפָא כְּשֵׁר מִפְּנֵי שֶׁאִי אֶפְשָׁר בְּעִנְיָן אַחֵר:

משנה ו

ח הַיְנוּ שֶׁלֹּא כְּדַרְכּוֹ:

משנה ח

ט **תִּשָּׁבֵר**. לְשׁוֹן מַהֲרַ"ם, כָּל מִידֵי דְּאוֹרְחַיְהוּ דְּכָל הַמְמַלְּאִים בְּהָכִי, לְאו מְלָאכָה הִיא, וְאוֹרְחָא הִיא לְהַצְנִיעַ שֶׁלֹּא תִּשָּׁבֵר, וְכֵן דֶּרֶךְ לְכָפּוֹתָהּ עַל פִּיהָ שֶׁלֹּא יִפֹּל לְתוֹכָהּ עָפָר:

משנה ט

י **פָּסוּל כוּ'**. וְקָשָׁה, הֵיאַךְ אֶפְשָׁר דְּלְהַצְנִיעָן הָוֵי מְלָאכָה אַף שֶׁעֲדַיִן לֹא הִצְנִיעָן, וְנָטַל אֻכְלִין וַאֲכָלָן כְּשֵׁר. וְאֶפְשָׁר דַּאֲכִילָה חֲשִׁיבָא צֶרֶךְ הַמְלוּי כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה לוֹ כֹּחַ לְמַלֹּאת. הָרַ"שׁ וְכֶסֶף מִשְׁנֶה:

משנה יב

יא שֶׁמַּה שֶּׁפּוֹרֵץ אֵינָהּ מְלָאכָה, שֶׁהוּא מְקַלְקֵל, וְאַף דַּהֲוֵי תִּקּוּן שֶׁיְּכוֹל לֵילֵךְ שָׁם, זֶה הָוֵי צֶרֶךְ מִלּוּי. אֲבָל בְּמִשְׁנָה ח' פָּסוּל אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא הוֹלִיךְ, דְּהֵם חֲשׁוּבִים מְלָאכוֹת בְּעַצְמָם, אֶלָּא אִם כֵּן הֵם צֶרֶךְ אֵין כָּאן פָּסוּל. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

יב **פָּסוּל**. קָמַשְׁמַע לָן אַף עַל גַּב דְּלֹא חֲדֵשׁ כְּלוּם, שֶׁעָשָׂאוֹ כְּבַתְּחִלָּה, פָּסוּל. מַהֲרַ"ם:

יג לְפִי זֶה אִפְּכָא הָוֵה לֵיהּ לְמִתְנֵי, עַל מְנָת לְקָצוֹת וְאָכַל. אֲבָל הָרַמְבַּ"ם כָּתַב, אִם קָצָה פֵּרוֹת לֶאֱכֹל, אַף שֶׁכַּוָּנָתוֹ לְהַקְצוֹת הַשְּׁאָר, כְּשֵׁרִים. וְאִם הִקְצָה קֹדֶם מַתַּן הָאֵפֶר, פָּסוּל:

פרק ח

משנה א

א **טָהֹר**. וְחָזַר לִשְׁמֹר:

משנה ב

ב **שֶׁאִם נָפְלוּ**. וּלְפִיכָךְ חָיְשִׁינַן שֶׁמָּא יִפְּלוּ. וְקָשָׁה, לְפִי זֶה לֹא יִלְבַּשׁ בְּגָדִים גַּם כֵּן מֵהַאי טַעֲמָא. וְעוֹד, עַד דְּנָחוּשׁ לְמַשְׁקִין טְמֵאִים נָחוּשׁ לִשְׁאָר טֻמְאוֹת שֶׁנָּגַע בַּסַּנְדָּל. וְעוֹד, לָמָּה אָמַר הַמְקַדֵּשׁ וְלֹא הַנּוֹגֵעַ וְהַמַּזֶּה. לְפִיכָךְ נִרְאֶה לִי דְּלֹא חָשׁוּ לִשְׁאָר מַשְׁקִין, אֶלָּא לְמִי הַקִּדּוּשׁ שֶׁמָּא יִפְּלוּ עַל הַסַּנְדָּל בִּשְׁעַת הַקִּדּוּשׁ וְיִפָּסְלוּ בְּהֶסַח הַדַּעַת וְיִטַּמְּאוּ הַסַּנְדָּל

וִיטַמְּאֵהוּ, וְכֵיוָן שֶׁכֵּן לֹא חָשׁוּ לִלְבֹּשׁ בְּגָדִים בִּשְׁעַת הַקִּדּוּשׁ, מִפְּנֵי שֶׁאֶפְשָׁר לְהִזָּהֵר, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בְּסַנְדָּל. הָרַאֲבַ"ד. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

ג וַאֲפִלּוּ הֵם טְהוֹרִים לְקֹדֶשׁ, הֵם טְמֵאִים לְגַבֵּי חַטָּאת. הָרַמְבַּ"ם:

משנה ג

ד **וּפָרִים**. וְהוּא הַדִּין דַּהֲוָה מָצֵי לְמִנְקַט וּשְׂעִירִים, וְהֵן שְׂעִיר יוֹם הַכִּפּוּרִים וּשְׂעִירֵי עֲבוֹדָה זָרָה:

ה **בְּגָדִים**. אֲבָל אֲכָלִין וּמַשְׁקִין, פָּרָה וּפָרִים מְטַמְּאִין. הָרַמְבַּ"ם. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

משנה ז

ו כְּלוֹמַר בְּמַאֲכָלֵי:

ז הַיְנוּ לְכֵלֵי עָלְמָא. אֲבָל לַחֲכָמִים דְּפֶרֶק י"א מִשְׁנָה ד', אֲפִלּוּ דְּקֹדֶשׁ נַמִּי:

משנה ח

ח שֶׁהֲרֵי אֵינָם נוֹבְעִים, הִלְכָּךְ מִסְתַּבֵּר טְפֵי מַה שֶּׁהַכְּתוּב קוֹרְאָן מְקֻוֶּה הַיְנוּ לְפוֹסְלָן מִמַּיִם חַיִּים. תּוֹסְפוֹת:

משנה ט

ט וּבְנֶסַח אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, מָזֶקִין. וְיִהְיוּ הַמַּכִּים בְּדֶגֶשׁ הַכָּ"ף:

י **הַמְּלוּחִים כו'**. מִשּׁוּם שֶׁיֵּשׁ לָהֶן שֵׁם לָוִי. נִרְאֶה לִי. הָרַ"שׁ:

יא וְקָשֶׁה, דְּאוֹתָן שְׁנַיִם שֶׁבֵּין הַשִּׁבּוּעַ לַיּוֹבֵל מַה תְּהֵא עֲלֵיהֶם. וּלְשׁוֹן הָרַמְבַּ"ם, לְשָׁנִים רַבּוֹת יוֹתֵר מִשֶּׁבַע. וְנִרְאֶה לִי דְּרוֹצֶה לוֹמַר דְּכָל שֶׁהֵן יוֹתֵר מִשֶּׁבַע מִקְרוּ שָׁנִים רַבּוֹת:

משנה י

יב וְעוֹד, לְפִי שֶׁאֵין רְדוּפִין מֵחֲמַת שֶׁמִּתְעָרְבִין בַּאֲגַמִּים וְאֵין חִיּוּתָן חִיּוּת גָּמוּר. תּוֹסְפוֹת:

משנה יא

יג **אָדָם**. דַּהֲוֵי כְּמוֹ הַמְפַנֶּה אֶת הַמַּעְיָן דְּסוֹף פֶּרֶק ו':

יד **לְהַמְתִּין**. וְלֹא דָּמֵי לְמֵי בְּצִים שֶׁבְּטִבְעָן הֵם מְעֹרָבִים. נִרְאֶה לִי:

פרק ט

משנה א

א דְּהָא אֵין כָּאן פְּסוּלִים אֶלָּא כָּל שֶׁהוּא, וּסְבִירָא לֵיהּ אֵין בֵּילָה. וְקָשֶׁה, אֵיךְ אֶפְשָׁר שֶׁלֹּא יוּכַל לַחֲלֹק הַכֹּל שֶׁהוּא לִשְׁנַיִם. תּוֹסְפוֹת:

ב **פּוֹסְלִין**. חֲמָרָא דְּמֵי חַטָּאת הִיא. דְּמִן הַתּוֹרָה בְּרֵבָא בָּטֵל. תּוֹסְפוֹת. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

ג **פּוֹסְלִין**. דִּסְבִירָא לְהוּ דְּאֵינוֹ עוֹלֶה אֶלָּא מִן הַפֵּרוֹת. תּוֹסָפְתָּא. הָרַ"שׁ:

ד **דָּיוֹ**. בְּיָבֵשׁ אַיֵּרִי. דּוּמְיָא דְּאִינָךְ. הָרַ"שׁ. וּלְהָכִי אֵין צָרִיךְ לְנַגֵּב דְּלָאו מַשְׁקִין נִינְהוּ, וְסַגִּי בְּמָעֳרֶה דְּאֵין נִשְׁאָר מִמֶּנּוּ כְּלוּם. וַאֲפִלּוּ נִשְׁאָר אֵין מִתְעָרֵב בַּמַּיִם. מַהֲרַ"ם. וְלִי נִרְאֶה דְּמַיְרֵי בְּלַח, דְּיֵעֶרֶה תְּנַן, וּדְאֵין צָרִיךְ לְנַגֵּב הוּא כְּמוֹ שֶׁכָּתַב הָרַ"ב:

משנה ג

ה רוֹצֶה לוֹמַר דַּאֲפִלּוּ לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר דְּמִשְׁנָה א', דְּהָתָם כָּל שֶׁהוּא וְהָכָא טוּבָא. הָרַ"שׁ:

ו **הָעוֹפוֹת**. שֶׁשְּׁתוּ הַמַּיִם, פְּסוּלִין גֵּרֶס, דְּאַרִישָׁא קָאֵי. וּבִשְׁרָצִים דְּקָתָנֵי אֵינָם, גֵּרֶס פּוֹסְלִין, דְּקָאֵי אַשְּׁרָצִים. וְכֵן הוּא בָּרַמְבַּ"ם:

משנה ד

ז **הַחוֹשֵׁב**. נִרְאֶה לִי דְּפֵרוּשׁוֹ שֶׁאוֹמֵר. דְּמַחֲשָׁבָה לֹא מְהַנְיָא, כְּמוֹ בְּשֶׁלֹּא לִשְׁמָן, וּכְמוֹ הַמְחַשֵּׁב לִשְׁלֹחַ יָד:

ח שֶׁלֹּא הִדְבִּיק פִּיו לֶחָבִית. הָרַ"שׁ וְהָרַ"ם:

משנה ה

ט **שֶׁנִּפְסְלוּ כוּ'**. בְּסִפְרֵי יְלִיף לְהוּ:

י **בְּשָׂרָהּ כוּ'**. אֲבָל אָדָם וְכֵלִים לֹא, דְּאֵין מְטַמְּאִין אֶלָּא טֻמְאָה קַלָּה לְטַמֵּא אֲכָלִין וּמַשְׁקִין:

יא **בָּטְלוּ**. וַאֲפִלּוּ טֻמְאָה קַלָּה לֹא מְטַמְּאִין, דַּהֲוֵי מַשְׁקֶה סָרוּחַ. גְּמָרָא. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

משנה ו

יב **וּבִסְפִינָה**. כְּלוֹמַר וּכְשֶׁהוּא בַּסְּפִינָה:

יג וְהֶאֱהִילוּ עָלָיו וְנִטְמְאוּ. רַשְׁ"י:

יד וְגַם עַל הַגֶּשֶׁר מֻתָּר, דִּכְאַרְעָא סְמִיכְתָא הוּא, וְאָדָם הַמַּעֲבִירוֹ הוֹלֵךְ כָּל שָׁעָה בָּרַגְלָיו וְאֵינוֹ דּוֹמֶה לִסְפִינָה. רַשְׁ"י:

טו אוֹ אֵפֶר הַפָּרָה. הָרַמְבַּ"ם:

משנה ז

טז בְּמַגָּע, אֲבָל מְטַמֵּא בְּמַשָּׂא. גְּמָרָא:

משנה ח

יז רוֹצֶה לוֹמַר לְקַחַת הַמִּלּוּי וּלְקַדֵּשׁ וּלְהַזּוֹת. הָרַמְבַּ"ם:

משנה ט

יח פֵּרוּשׁ, שֶׁצָּרִיךְ לְהַטְבִּיל יָדָיו. אֲבָל לֹא בְּיָדָיו, כְּלוֹמַר, לֹא נִטְמָא גּוּפוֹ לֹא לִתְרוּמָה וְלֹא לְחַטָּאת, בֵּין שֶׁנָּגַע בְּיָדָיו בֵּין בְּגוּפוֹ, דִּלְעִנְיָן זֶה לָא חֲשִׁיבִי כְּמַשְׁקִים טְמֵאִים. הָרַ"שׁ:

פרק י

משנה א

א דִּבְהֶסֵּט פְּלִיגֵי וְלֹא בְמַגָּע. הָרַ"שׁ:

משנה ב

ב **בְּמַדָּף**. בְּאֵיזֶה נְגִיעָה שֶׁתִּהְיֶה. וּלְכָךְ בָּעִינַן עֶלְיוֹנוֹ שֶׁל זָב, דְּאַף עַל גַּב דְּלְעֵיל מוֹדוּ כֵּלִי עֶלְמָא בְמַגָּע שֶׁטָּמֵא, הַיְנוּ אִם נָגַע בְּיָדָיו דַּוְקָא. כֶּסֶף מִשְׁנֶה:

משנה ג

ג אִי נַמִּי שֶׁל אֶבֶן. הָרַמְבַּ"ם:

ד הָרַ"שׁ. וּכְלוֹמַר דְּאֶכְלִים וּמַשְׁקִין שֶׁאֵינָם אֶלָּא וְלָד לֹא מְטַמְּאִים כֵּלִים. הָרַמְבַּ"ם:

משנה ה

ה **חוּץ כּוּ**'. כְּלוֹמַר לְהַלָּן מִן הַתַּנּוּר, שֶׁהַתַּנּוּר מַפְסִיק כּוּ'. רַשִׁ"י:

ו הָרַ"ם. וּבְפֶרֶק י"א דְּשַׁבָּת פֵּרֵשׁ הָרַ"ב דִּלְמַעְלָה מֵעֲשָׂרָה לֹא אָמְרִינַן כֵּן. וְיֵשׁ לְחַלֵּק, דִּלְשַׁבָּת מְקוֹם פְּטוֹר הוּא. אֲבָל בַּגְּמָרָא דְּזָבָחִים מַסְקִינַן דִּלְכֵלֵי עֶלְמָא לֹא אָמְרִינַן קְלוּטָה כּוּ', וְרַבִּי עֲקִיבָא סָבַר גְּזִרִינַן שֶׁמָּא יַנִּיחַ וּלְרַבָּנָן לֹא גָּזְרִינַן:

משנה ו

ז בָּרַ"ם אִיתָא הַלָּגִין שֶׁל חַטָּאת:

ח שֶׁכֵּיוָן שֶׁהוּא טָמֵא לְחַטָּאת, מְקַבֵּל טֻמְאָה מִמֵּי חַטָּאת. הָרַ"ם:

ט **הֶסִיטָן**. אַשְׁנִיהֶם בִּשְׁנֵי נְיָרוֹת קָאֵי. מַהֲרַ"ם:

י **מְטַהֲרִים**. אֶלָּא אִם כֵּן הָיָה רָאוּי לְמִדְרָס. הָרַמְבַּ"ם:

פרק יא

משנה א

א **יְכוֹלָה כּוּ**'. שֶׁאֵין תָּלוּי בָּאֲוִיר. רַשִׁ"י:

ב דַּהֲוֵי סְפֵק סְפֵקָא, סָפֵק אָדָם גִּלָּה אוֹ בְהֵמָה חַיָּה וְרָמָשׂ, וְאִם תִּמְצֵי לוֹמַר אָדָם, שֶׁמָּא טָהוֹר הָיָה. הָרַמְבַּ"ם:

ג בְּפֶרֶק ח' דִּתְרוּמוֹת מִשְׁנָה ד' ה'. וּמִשּׁוּם הַקְרִיבֵהוּ אֵין בּוֹ, דְּהַזָּיָה לָאו קָרְבָּן הִיא:

ד וְהָא דְּלָא תְּנַן נַמִּי עַכְבָּר לְדִבְרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר, דְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר שַׁמּוֹתֵי הוּא. הָרַ"שׁ וְתוֹסָפוֹת:

ה וּכְשֶׁהוּא מֻכְשָׁר. דְּאִם לֹא כֵּן אֵינוֹ מְקַבֵּל טֻמְאָה. וְעַיֵּן תּוֹסָפוֹת יוֹם טוֹב:

משנה ג

יי **כַּבִּיצָה**. וְקַשֶׁה, הָא תְּאֵנָה יְבֵשָׁה קְטַנָּה מִכַּבֵּיצָה הַרְבֵּה. וְיֵשׁ לוֹמַר כְּפֵרוּשׁ הָעָרוּךְ, דְּבֵלָה, מַחְבֶּרֶת תְּאֵנִים קְרוּיִין כָּךְ, בֵּין רְטֻבִּין בֵּין יְבֵשִׁין, וְאִם כֵּן יִהְיוּ שְׁתַּיִם וְיוֹתֵר:

יאי **חַיָּב כּוּ'**. לְאוּ דַּוְקָא, אֶלָּא סִימָנָא בְּעָלְמָא. וְנַפְקָא מִנַּהּ לִתְרוּמָה דְּאוֹרַיְתָא כְּגוֹן תִּירוֹשׁ וְיִצְהָר וְדָגָן. אִי נַמִי בְּבִכּוּרִים. הַר"שׁ. וְהַתּוֹסָפוֹת כָּתְבוּ דְּיֵשׁ לוֹמַר מַכּוֹת מַרְדּוּת וּמִיתָה לְקִבְרוֹ בֵּין רְשָׁעִים גְּמוּרִים. וּלְהַרְמְבַּ"ם דְּסִבְירָא לֵיהּ כָּל אֹכֶל אָדָם הַנִּשְׁמָר וְגִדּוּלָיו מִן הָאָרֶץ חַיָּב בִּתְרוּמָה מִן הַתּוֹרָה, נִיחָא:

חי **חַיָּב כּוּ'**. וְקַשֶׁה, הָא הַדְּבֵלָה נַמִּי טְמֵאָה. וּבְסוֹף פֶּרֶק ח' דְּסַנְהֶדְרִין דִּיֵּק הַר"ב דְּטְמֵאָה אֵינָהּ בְּמִיתָה. וְהַכֶּסֶף מִשְׁנֶה כָּתַב, דְּהָכָא לֹא נָחִית הַתַּנָּא אֶלָּא לְאַשְׁמְעִינַן שֶׁהוּא נִטְמָא בְּנִגְיעָה זוֹ כּוּ', וְחַיָּב מִיתָה אַטְהוֹרָה קָאֵי. וְאִם תֹּאמַר, וְאַפְּלוּ הָיְתָה טְהוֹרָה יַחְזְרוּ הַמַּיִם וִיטַמְּאוּהָ. הָא לֹא קָשְׁיָא, דְּאֵין טֻמְאַת מַעֲלָה פּוֹטֶרְתּוֹ מֵחִיּוּב מִיתָה דְּאוֹרַיְתָא, כָּל שֶׁכֵּן שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁנִּטְמְאוּ לְחַטָּאת לֹא יַחְזְרוּ וִיטַמְּאוּ הַדְּבֵלָה:

משנה ד

ט **הַמְעֻשָּׂר**. פֵּרוּשׁ, מַעֲשֵׂר שֵׁנִי. וְקַשֶׁה, דַּהֲוָה לֵיהּ לְהַקְדִּים מַעֲשֵׂר לְחֻלִּין:

י **הַמְּקֻדָּשׁ**. וְקַשֶׁה, הָא קַיְמָא לָן בְּנָזִיר פֶּרֶק ז' טֻמְאָה שֶׁאֵין הַנָּזִיר מְגַלֵּחַ עָלֶיהָ אֵין חַיָּבִין עַל בִּיאַת מִקְדָּשׁ, וְעַל כֵּלִים הַנּוֹגְעִים בַּמֵּת אֵין מְגַלְּחַ, וַהֲרֵי טָעוּן בִּיאַת מַיִם. וְנִרְאֶה לִי, דִּכְלָלָא לֹא קָאֵי לְעִנְיַן בִּיאַת מִקְדָּשׁ אֶלָּא לִשְׁאָר מִלֵּי. וְהָכִי קָאָמַר, וְהַטָּעוּן בִּיאַת מַיִם שֶׁחַיָּב עַל בִּיאַת מִקְדָּשׁ חַיָּב אַף לְאַחַר בִּיאָתוֹ. כֶּסֶף מִשְׁנֶה. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

משנה ה

יא וְיֵשׁ הַרְבֵּה מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים שְׁצָרִיךְ הֶעָרַב שֶׁמֶשׁ, כְּגוֹן הַפּוֹרֵשׁ מֵהָעֲרֵלָה שְׁצָרִיךְ הַזָּיָה כָּל שֶׁכֵּן הֶעָרַב שֶׁמֶשׁ. וְהַכֹּהֵן הַשּׁוֹרֵף הַפָּרָה דְּמְטַמְּאִין אוֹתוֹ בְּסְמִיכוּת יָדַיִם כּוּ'. וּמְסִיק הַר"שׁ, דְּטֻמְאוֹת הַנּוֹהֲגוֹת אַף בְּחֻלִּין בָּעוּ הֶעָרַב שֶׁמֶשׁ, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בְּמַעֲלוֹת דִּלְקֻדָּשׁ וְלִתְרוּמָה. וְהַהוּא דְּכֹהֵן הַשּׁוֹרֵף, מַעֲלוֹת דְּפָרָה שָׁאנֵי. וּלְפִי זֶה בִּגְדֵי עַם הָאָרֶץ לַפְּרוּשִׁים, בָּעוּ הֶעָרַב שֶׁמֶשׁ, אֲבָל בִּגְדֵי פְּרוּשִׁים לִתְרוּמָה, וּבִגְדֵי אוֹכְלֵי תְּרוּמָה לְקֹדֶשׁ, לֹא בָּעוּ הֶעָרַב שֶׁמֶשׁ:

משנה ו

יב **הַמַּכְשָׁר**. בְּמַשְׁקִים הַטְּהוֹרִים לְחַטָּאת. דְּאִי לָאו הָכִי, הֶכְשֵׁר וְטָמְאָה בָּאִים כְּאֶחָת:

משנה ז

יג וְהוּא הַדִּין דְּשֶׁל חֻלִּין טְמֵאִים. וְאַגַּב סֵיפָא דִּלְכַתְּחִלָּה לֹא יַזֶּה, נָקַט רֵישָׁא תְּרוּמָה. הַר"שׁ:

יד **טְהוֹרָה**. הָכָא נַמִּי בְּפָחוֹת מִכַּבֵּיצָה, דְּהָא אַף טְהוֹרָה טְמֵאָה לְחַטָּאת:

טו **אֵין חַיָּבִין כּוּ'**. וְקַשֶׁה, אַמַּאי לֹא תָּנֵי הָכָא נַמִּי וְאִם הִזָּה כָּשֵׁר. וְאוּלַי דְּהָכָא צָרִיךְ הַזָּיָה אַחֶרֶת. וּמִדְּרַבָּנָן:

משנה ח

טז הָרַ"שׁ וְהָרַ"ם. וְקַשֶׁה, דְּאִם כֵּן הֵיכִי תָּנֵי לְעֵיל דְּאֵזוֹב מִתְטַמֵּא מִטַּעַם מַעֲלָה, וַהֲרֵי הוּא פָּסוּל לְהַזָּיָה כּוּ'. וְהָרַמְבַּ"ם בְּחִבּוּרוֹ כָּתַב, שֶׁהֲרֵי נִטְמָא לְהַזָּיָה, שֶׁכָּל הַמַּשְׁקִין וְהָאֳכָלִין כּוּ' הֲרֵי הֵם כִּטְמֵאִין לְחַטָּאת, וְלִדְבָרָיו הָכָא בְּמַשְׁקִין שֶׁאֵינָן טְהוֹרִין לְחַטָּאת:

משנה ט

יז **קַלָּחִים**. פֵּרוּשׁ, שְׁלֹשָׁה שָׁרָשִׁים, וְגִבְעוֹל הוּא קָנֶה אֶמְצָעִי שֶׁהַזֶּרַע בְּרֹאשׁוֹ. רַשׁ"י:

יח וְלָאו גְּזֵרָה שָׁוָה גְּמוּרָה. וּלְכָךְ אִם לֹא אֲגָדוֹ כָּשֵׁר. כֶּסֶף מִשְׁנֶה:

יט **מְפַסְּגוֹ**. פֵּרוּשׁ, כְּמוֹ מְפַסְּקוֹ. הָרַמְבַּ"ם:

כ **כָּל שֶׁהוּא**. וּתְחִלָּתוֹ נִרְאֶה לִי דְּשִׁעוּרוֹ טֶפַח. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

פרק יב

משנה א

א דְּאִם לֹא כֵּן הוּא מְנַעְנֵעַ כָּאן וְכָאן וְאֵינוֹ מְכַוֵּן לְהַזּוֹת עַל הַכְּלִי. רַשׁ"י:

משנה ב

ב **הַחֶרֶס**. הַטָּהוֹר. וְסָלְקָא דַּעְתָּךְ אֲמֵינָא דְּמִטַּהֶרֶת הַמַּחַט מִמִּצּוּי הַחֶרֶס כֵּיוָן שֶׁלֹּא הֻצְרַךְ לְהַזּוֹת עַל הַחֶרֶס, קָמַשְׁמַע לָן דְּלֹא:

ג וּכְרַבָּנָן בְּרֵישׁ פֶּרֶק ט'. וְהָרַ"שׁ פֵּרֵשׁ, דְּלֹא אָמְרִינַן דְּלָמָא מֵחֲמַת הַדְּחָק יָצְאוּ מַיִם מִגּוּף הָאֵזוֹב וְנִתְעָרְבוּ בְּמֵי חַטָּאת. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

ד **לַאֲחָרָיו**. וְאַף שָׁם הָיוּ כֵּלִים הַצְּרִיכִים הַזָּיָה. רַשׁ"י:

ה מִדְּכְתִיב וְהִזָּה הַטָּהוֹר עַל הַטָּמֵא, וְלֹא כְתִיב עָלָיו, שְׁמַע מִנַּהּ שֶׁיְּהֵא מִתְכַּוֵּן לְטַהֲרוֹ. רַשׁ"י וְהָרַ"ם. וְדַעַת הָרַאָב"ד, דְּלָאו דַּוְקָא לְטַהֲרוֹ אֶלָּא שֶׁיִּתְכַּוֵּן לוֹ. וְנִרְאֶה שֶׁכֵּן הוּא דַּעַת הָרַ"ב:

ו **כְּשֶׁרָה**. דַּהֲוֵי כִּלְפָנָיו. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

משנה ג

ז **אִם יֵשׁ כּוּ'**. פֵּרוּשׁ, אַף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ בָּאֵזוֹב יִשְׁנָה. הָרַמְבַּ"ם:

ח **הָאָדָם וְהִזָּה כּוּ'**. פֵּרוּשָׁא דְּרֵישָׁא:

ט בְּכַוָּנָה לְהַזּוֹת עַל דָּבָר הַמְקַבֵּל טֻמְאָה, וּבִתְנַאי שֶׁנִּטְפוּ בַּכְּלִי. הָרַמְבַּ"ם:

משנה ד

י מִשּׁוּם דְּלֹא הָוֵי מַמָּשׁ סְפֵק טֻמְאָה בִּרְשׁוּת הָרַבִּים, דְּהָא נִטְמָא בְּוַדַּאי, אֶלָּא שֶׁהַזָּיָתוֹ פְּסוּלָה. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

יא **רַבִּים**. דִּבְרוּ בַּהֹוֶה, דִּבְחַלּוֹן שֶׁל יָחִיד אֵינוֹ בַּנִּמְצָא כָּל כָּךְ מַיִם. וְהָרַ"ם כָּתַב, וְלֹא חָיְשִׁינַן שֶׁמָּא פְּסוּלִין הֵם, כְּלוֹמַר וַעֲדַיִן מְטַמְּאִים. וּלְפִי זֶה דַּוְקָא נָקַט רַבִּים, דִּבְשֶׁל יָחִיד הָא צָרִיךְ לְבָדֹק שֶׁמָּא פְּסוּלִין הֵן:

יב **וְלֹא נִמְנָעִין**. מִלְּבֹא אֶל הַמִּקְדָּשׁ וּמֵהִתְעַסֵּק בַּקָּדָשִׁים. הָרַמְבַּ"ם:

משנה ה

יג וּבְתִנָּאי שֶׁלֹּא נִטְמָא הַקֶּרְדֹּם בַּמֵּת עַצְמוֹ. הָרַמְבַּ"ם:

יד **כְּדֵי כוּ'**. דִּבְכְלִי שֶׁהוּא מְטַבֵּל בּוֹ צְרִיכָא שִׁעוּר לְכֵלִי עָלְמָא. הָרַ"שׁ:

משנה ו

טו **טָמֵא**. פֵּרוּשׁ, לְחַטָּאת, לָכֵן הַמַּיִם פְּסוּלִין. אֲבָל אִי הָוֵי טָמֵא לְקֹדֶשׁ וְלִתְרוּמָה הָיוּ הַמַּיִם טְמֵאִין. הָרַמְבַּ"ם:

משנה ז

טז **יָדָיו**. וְלָאו דַּוְקָא לִשְׁתֵּיהֶן אֶלָּא בְּאַחַת מֵהֶן סַגִּי:

משנה ח

יז **חִבּוּר**. לְטֻמְאָה וּלְהַזָּיָה. הָרַמְבַּ"ם. וְהֵנִי מִלֵּי כְּשֶׁמַּחֲבָּרִים, אֲבָל שֶׁלֹּא בִּשְׁעַת חִבּוּר אִם נִטְמָא זֶה לֹא נִטְמָא זֶה. תּוֹסְפוֹת:

יח בְּטַבָּעוֹת הַקִּבּוּעִין בָּעֲרִיסָה הָעֲשׂוּיִין כְּעֵין פִּיקוֹת. הָרַ"שׁ:

יט **הַמַּלְבֵּן**. פֵּרוּשׁ, דְּלֹא מְחַבָּר לַמִּטָּה כְּלָל. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

כ פֵּרוּשׁ, דְּאִם נִטְמֵאת הַמִּטָּה לֹא נִטְמְאוּ הֵם. וְכֵן לְעִנְיַן הַזָּיָה. הָרַמְבַּ"ם:

משנה ט

כא וְהוּא כְּלֵי בַּעַל חֲלִילוֹת יִתְרַכֵּב קְצָתָם בִּקְצָתָם. הָרַמְבַּ"ם. וְכֵן קְרָנִין הֵם בַּעֲלֵי חֲלִילוֹת:

כב **הַמַּפְתְּחוֹת**. וְהַמַּפְתְּחוֹת נַעֲשׂוּ חִבּוּר עַל יְדֵי הַשַּׁלְשֶׁלֶת לַטֻּמְאָה וְלֹא לַהַזָּאָה. וְכָל זֶה אֵינוֹ אֶלָּא גְּזֵרָה מִדִּבְרֵיהֶם. הָרַמְבַּ"ם:

משנה י

כג **הַכֹּל**. לָאֲתוֹיֵי עֶרֶל שֶׁמֻּתּוּ אֶחָיו מַחֲמַת מִילָה. כְּרַבִּי אֶלְעָזָר דְּסָבִירָא לֵיהּ דְּכָשֵׁר מִידֵי דַּהֲוֵי אִטְבּוּל יוֹם שֶׁאָסוּר לִגַּע בִּתְרוּמָה וְכָשֵׁר לְפָרָה. גְּמָרָא. אֶלָּא דְּקָשֶׁה, דִּבְפֶרֶק ה' מִשְׁנָה ד' כָּתַבְתִּי דְּטֻמְטוּם פָּסוּל לְקַדֵּשׁ שֶׁהוּא סְפֵק עֶרֶל, וְאִם הִסְבָּרָא לְפָסְלוֹ לְקִדּוּשׁ כִּי טָמֵא, יִפָּסֵל נַמִּי לְהַזָּאָה, וְאִי יֵשׁ לְדַמּוֹת לִטְבּוּל יוֹם, אֲפִלּוּ לְקִדּוּשׁ נַמִּי יֶכְשַׁר, וְהָכִי מוּכָח

בַּגְּמָרָא. וְעוֹד קָשֶׁה לֵימָא דְּהָכָא לַאֲתוֹיֵי אִשָּׁה לְרַבִּי יְהוּדָה, וּלְרַבָּנָן קָטָן, כְּמוֹ הָתָם. וְנִרְאֶה דְּמַתְנִיתִין דְּהָכָא וּדְהָתָם פְּלִיגֵי. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

כד דְּכֵיוָן דִּבְקִדּוּשׁ מַכְשִׁירִים זָר וְאִשָּׁה [עַיֵּן פ"ה מ"ד בְּהַר"ב] עַל כָּרְחָךְ הָכָא לָאו לְאַכְשׁוֹרֵי זָר וְאִשָּׁה וּלְמִפְסַל קָטָן, דְּאִם כֵּן לִכְתּוֹב סְתָם וְלָקַח אֲוֹזוֹב וְטָבַל בַּמַּיִם וְהִזָּה, אֶלָּא עַל כָּרְחָךְ לְמִדְרַשׁ אִישׁ וְלֹא אִשָּׁה. רַשְׁ"י. וּלְרַבִּי יְהוּדָה דְּפָלֵיג הָתָם בְּקִדּוּשׁ פָּלֵיג נַמִּי הָכָא, דְּכֵיוָן דִּלְדִידֵיהּ אִשָּׁה פְּסוּלָה בְּקִדּוּשׁ וְקָטָן כָּשֵׁר, אָתָא הַאי לְמֵימְרָא אִפְּכָא, דְּאִם לֹא כֵּן לִשְׁתּוֹק מִנַּיהּ:

כה **שֶׁאֵין כּוּ'**. דְּהָא הַזָּיָה צְרִיכָה כַּוָּנָה [כְּדִלְעֵיל מִשְׁנָה ג'], הִלְכָךְ לֹא מְרַבִּינַן אֶלָּא קָטָן שֶׁיֵּשׁ בּוֹ דַּעַת. וּמִמֵּילָא דִּלְקִדּוּשׁ דְּמַמַּעֲטִינַן קָטָן [פ"ה מ"ד] גַּם יֶשׁ בּוֹ דַּעַת פָּסוּל, דְּכֻלַּהּ פָּרְשָׁה מַשְׁמַע זֶה מוֹצִיא מִיַּד מַשְׁמַע. וְצָרִיךְ לוֹמַר דְּמַה שֶּׁכָּתַב הָרַ"ב לְעֵיל יָצְאוּ חֵרֵשׁ שׁוֹטֶה וְקָטָן שֶׁאֵין בָּהֶם דַּעַת, רוֹצֶה לוֹמַר דְּמִסְתָּמָא אֵין בָּהֶם דַּעַת וְלָכֵן פְּסָלָן הַכָּתוּב, וַאֲפִלּוּ מַשְׁכַּחַת נַמִּי קָטָן שֶׁיֵּשׁ בּוֹ דַּעַת לֹא חִלֵּק, אֲבָל הָכָא אִי אֶפְשָׁר לוֹמַר לֹא חִלֵּק וּמָרְבֵּי אַף לְאֵין בּוֹ דַּעַת, דְּלֹא עָדִיף מִגָּדוֹל שֶׁצָּרִיךְ כַּוָּנָה. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

כו **הָאִשָּׁה כּוּ'**. לְשׁוֹן הָרַמְבַּ"ם, קָטָן שֶׁיֵּשׁ בּוֹ דַּעַת, הָאִשָּׁה מְסַעֲדְתּוֹ. וְכֵן כָּתְבוּ הַתּוֹסָפוֹת. וְנָקְטֵי מִלְּתָא דְּשִׁכִּיחָא. וְלָאו דַּוְקָא, דְּהוּא הַדִּין לְגָדוֹל:

משנה יא

כז **כָּשֵׁר**. מִשּׁוּם דְּבָעֵי לְמִתְנֵי סֵיפָא פָּסוּל, תְּנֵי הָכָא כָּשֵׁר. אִי נַמִּי, אֲפִלּוּ שָׁהָה בֵּינְתַיִם הַרְבֵּה. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

כח **וְכֻלָּן**. הָוֶה לֵיהּ לְמֵימַר וְאִם עָשָׂאן, כֵּיוָן דְּאֵינָן אֶלָּא שְׁתַּיִם, אֶלָּא דְּמַסִּיק בַּלָּשׁוֹן דְּפָרֶק ב' דְּמְגִלָּה מִשְׁנָה ד'. נִרְאֶה לִי: